

Гора Микола Ігорович,

аспірант кафедри конституційного права
та прав людини Національної академії
внутрішніх справ

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ У МЕХАНІЗМІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО КУРСУ НА ЧЛЕНСТВО В ЄС І НАТО

Закріплення у 2019 році в Конституції України стратегічного курсу на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору стало якісною трансформацією правової природи інтеграційного вектора держави [1; 2]. Відтепер він є не політичною декларацією, а конституційно визначеною метою, обов'язковою для всіх органів публічної влади. У цьому контексті особливого значення набуває дослідження ролі Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади у механізмі реалізації відповідного курсу.

Верховна Рада України відповідно до статті 75 Конституції України є єдиним органом законодавчої влади, що здійснює нормативне регулювання суспільних відносин, визначає засади внутрішньої і зовнішньої політики та забезпечує парламентський контроль [1]. У механізмі реалізації конституційного курсу парламент виконує системоутворюючу функцію, оскільки саме через його діяльність відбувається перехід від стратегічної норми-принципу до конкретних нормативно-правових рішень.

Конституційний курс має рамковий характер і не містить безпосередніх механізмів реалізації. Тому його практичне втілення здійснюється через законодавчу діяльність парламенту, яка забезпечує:

- імплементацію міжнародних зобов'язань України;
- адаптацію національного законодавства до *acquis* Європейського Союзу;
- нормативне забезпечення реформ у ключових сферах державної політики;
- гармонізацію правової системи із європейськими та євроатлантичними стандартами [3].

У цьому вимірі Верховна Рада України є інституційним центром нормативної конкретизації стратегічного курсу. Саме через прийняття законів, внесення змін до чинного законодавства та формування правових механізмів реалізації реформ забезпечується трансформація конституційного орієнтира у практичну площину.

Важливим елементом парламентського механізму реалізації інтеграційного курсу є система комітетів Верховної Ради України. Комітети забезпечують попередній розгляд законопроектів, їх експертну оцінку, аналіз відповідності міжнародним зобов'язанням України та здійснення контролю за виконанням законів [4]. Особливу роль відіграє Комітет з питань інтеграції України до Європейського Союзу, який здійснює експертизу законопроектів на відповідність праву ЄС. Такий механізм формує внутрішньопарламентський інструмент превентивного контролю та сприяє узгодженості законодавчої діяльності із стратегічною метою держави.

Поряд із нормотворчою функцією важливе значення має ратифікаційна діяльність парламенту. Відповідно до статті 85 Конституції України Верховна Рада України надає згоду на обов'язковість міжнародних договорів, що забезпечує інтеграцію міжнародних зобов'язань у національну правову систему. Таким чином, парламент виступає інституційним мостом між міжнародно-правовим та внутрішньодержавним вимірами інтеграційної політики.

Контрольна функція Верховної Ради України є невід'ємним елементом механізму реалізації стратегічного курсу [5]. Парламент здійснює контроль за діяльністю Кабінету Міністрів України щодо виконання міжнародних зобов'язань, реалізації інтеграційних програм та проведення реформ. Основними формами такого контролю є:

- заслуховування звітів уряду;
- парламентські слухання;
- депутатські запити;
- діяльність тимчасових слідчих і спеціальних комісій.

Зазначені інструменти забезпечують підзвітність виконавчої влади та сприяють узгодженості її діяльності із конституційно визначеним стратегічним вектором.

Окремий вимір механізму реалізації конституційного курсу становить діяльність народних депутатів України як

носіїв представницького мандата [6]. Саме через індивідуальну участь депутатів у законодавчому процесі, роботі комітетів, контрольній діяльності та міжнародному співробітництві забезпечується фактичне функціонування парламентського механізму інтеграційної політики. Інститут законодавчої ініціативи дозволяє депутатам безпосередньо впливати на формування правової бази інтеграційного процесу, тоді як участь у міжпарламентських структурах сприяє гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами.

Верховна Рада України також виконує функцію демократичної легітимації інтеграційних рішень. Як представницький орган, через який народ здійснює владу, парламент забезпечує публічність, відкритість та політичну підтримку стратегічних рішень держави [7, с. 12-17]. Ухвалення законів і ратифікація міжнародних договорів у межах парламентських процедур надають інтеграційним процесам демократичної обґрунтованості та правової стабільності.

Разом із тим реалізація конституційного курсу супроводжується низкою викликів. Серед них варто виокремити:

- фрагментарність моніторингу виконання інтеграційних зобов'язань;
- ризик формалізації адаптації законодавства;
- вплив політичної динаміки на пріоритети інтеграційної політики;
- недостатню процедурну сталість окремих форм парламентського контролю.

Подолання зазначених проблем потребує удосконалення процедурної регламентації діяльності парламенту, інституціоналізації комплексного моніторингу виконання міжнародних зобов'язань та забезпечення системності законодавчої політики у сфері інтеграції.

У системі поділу влади Верховна Рада України взаємодіє з іншими гілками влади, забезпечуючи нормативне оформлення інтеграційної політики, тоді як Кабінет Міністрів України здійснює її практичну реалізацію, а Президент України виступає гарантом стратегічного курсу. Така модель взаємодії забезпечує баланс повноважень і сприяє узгодженості державної політики. Конституційне закріплення стратегічного курсу визначає нормативні орієнтири законодавчої діяльності парламенту та

обмежує його дискрецію у сфері інтеграційної політики. Законодавчі акти повинні відповідати як Конституції України, так і міжнародним зобов'язанням держави, а у разі сумнівів підлягають перевірці Конституційним Судом України.

Верховна Рада України у механізмі реалізації конституційного курсу на членство в ЄС і НАТО виступає центральним інституційним елементом, який поєднує нормативну конкретизацію стратегічної норми, парламентський контроль та демократичну легітимацію інтеграційної політики. Саме через діяльність парламенту забезпечується перехід від конституційного закріплення інтеграційного вектора до його практичної реалізації у правовій системі України.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) : Закон України від 07 лют. 2019 р. № 2680-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>

3. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10 лют. 2010 № 1861-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1861-17>

4. Про комітети Верховної Ради України : Закон України від 04 квіт. 1995 р. № 116/95-ВР (зі змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%D0%B2%D1%80#Text>

5. Барабаш, Ю. Г.. Парламентський контроль в Україні: проблеми теорії та практики : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 Конституційне право. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків : 2003. 205 с.

6. Про статус народного депутата України : Закон України від 17 листоп. 1992 р. № 2790-XII (зі змін.). – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12#Text>

7. Колодій О. А. Організаційно-легітимаційні права та обов'язки Українського народу. ScienceRise. Juridical Science. 2020. № 2. С. 12–17 DOI: <https://doi.org/10.15587/2523-4153.2020.211034>